

Tonga

**NGAAHI TU‘UTU‘UNI KI HE PULE‘I MO E
NGAAHI TU‘UNGA ‘O E LANGA FALE**

VAHE 8.01.01

Tohi Lao Fakatonutonu 2020

NGAAHI TU'UTU'UNI KI HE PULE'I MO E NGAAHI TU'UNGA 'O E LANGA FALE

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Tu'utu'uni

KONGA I - TALATEU	7
1 Hingoa nounou.....	7
2 'UHINGA 'i lea	7
3 Fetu'utaki 'i ha tohi.....	8
KONGA II - NGAUE 'A E VA'A 'O E PULE LANGA	8
4 Tohi kole ki ha tohi fakangofua ke langa.....	8
5 Ngaahi faka'atā.....	9
6 Fakamo'oni 'o e faipau	9
7 Feongoongoi mo e kau Ma'u Mafai Tuku Atu	10
8 Tu'utu'uni ki hono tokanga 'i 'e ha fakafofonga 'o e Taha kole.....	10
9 Ngaahi tohi ngaue ke fai ki ai ha fakamo'oni hingoa	10
10 Ngaahi tohi ngaue 'oku faile 'i he va'a.....	10
11 Foaki 'o ha tohi fakangofua ke langa.....	11
12 Ngaahi 'uhinga 'o e ngaahi tu'utu'uni	11
13 'Ikai foaki ha tohi fakangofua ke langa	11
14 Ola 'o e tohi fakangofua ke langa.....	12
15 Ngaahi tipositi malu 'i	12
16 Sivi 'o e ngaue kuo fokotu'u atu.....	12
17 Mavahe mei he ngaue na'e fakangofua.....	12
18 Taimi 'aonga 'o e ngaahi tohi fakangofua ke langa.....	13
19 Sivi.....	13
20 Ngaahi fakaha ta'ofi ngaue	14
21 Ngaue fakalelei	14
22 Sivi 'i he lava kakato 'a e ngaue	14
23 Tohi fakamo'oni 'o e lava kakato	14

24	Fakahāhā 'o e tohi fakamo'oni 'o e lava kakato	15
25	Tohi fakamo'oni 'o e lava kakato 'ikai ko ha fakafofonga 'o e faipau	15
26	Ngaahi tohi fakamo'oni, lesisita, laiseni pe ngofua kehe	15
27	Tu'unga hono ngāue'aki pe nofo'i	15

KONGA III - NGAHI FIEMA'U FAKALUKUFUA KI HE MALU 15

28	Ngaahi fiema'u fakalukufua ki he ngaue langa	15
29	Tohi kole fakangofua ke ngāue'aki 'a e ngaahi feitu'u fakapule'anga	16
30	Feongoongoi mo e ngaahi Potungaue	16
31	Feongoongoi mo e ngaahi Potungaue Fakapule'anga	16
32	Ngaahi fakamatala 'oku to e fiema'u	17
33	Fakangofua	17
34	Fakahinohino ki he kau nofo ki ha hu'anga malu 'i ha fakatamaki fakafokifā	17

KONGA IV - LILIU HONO NGAUE'AKI 'O E NGAHI FALE LOLOTONGA 17

35	Liliu hono ngāue'aki	17
36	Tohi kole ki ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki	17
37	Foaki 'o ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki	17
38	Fakahāhā 'o e tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki	18
39	'Ikai foaki 'o ha tohi fakamo'oni	18

KONGA V - NGAHI LAKANGA TUKU ATU 'O E PULE LANGA 18

40	Ngaahi lakanga tuku atu 'o e Pule Langa	18
41	Ngaahi me'a ke fakatokanga'i	18

KONGA VI - HOLOKI 19

42	Holoki loto ki ai	19
43	Fakakaukau'i 'o e tohi kole	19
44	Foaki 'o ha tohi fakamo'oni	19
45	'Ikai fiema'u ha fakangofua ke holoki	19
46	Tohi fakahā ke holoki	20
47	Kakano 'o e tohi fakahā ke holoki	20
48	'Ikai fakahoko 'a e ngaue	20
49	Fakatu'utamaki tu'unuku ki he kakai	21
50	Fakatu'utamaki 'ikai tu'unuku	21

KONGA VII - KO E MA'U MAFAI 21

51	Fokotu'u	21
52	Fakafisi, fakamaloloo'i mo fetongi	22
53	Sino fale'i	22
54	Ngaahi fakataha 'a e Ma'u Mafai	22
55	Fakata'e'aonga'i 'i he fepaki 'a e kaunga	23
56	Ngaahi tu'utu'uni tufa takai	23

57	Ngaahi ola mo e fakahā 'o e ngaahi kole.....	23
58	Sivi mo e fakatonutonu	23
59	Ngaahi vahe	24

KONGA VIII - NGAABI TANGI

60	Fakapapau'i mo e ngaahi totongi 'o e ngaahi tangi	24
----	---	----

TEPILE 1

TOHI KOLE FAKANGOFUA KE LANGA	25
-------------------------------	----

TEPILE 2

NGAABI FAKAIKI 'O E TOKANGA'I 'O E NGAUE MA'A E TAHA KOLE	27
---	----

TEPILE 3

TOHI FAKANGOFUA KE LANGA	28
--------------------------	----

TEPILE 4

NGAABI TOTONGI	30
----------------	----

TEPILE 5

TOHI FAKAHA TA'OFI NGAUE	32
--------------------------	----

TEPILE 6

TOHI FAKAMO'ONI 'O E LAVA KAKATO	33
----------------------------------	----

TEPILE 7

TOHI KOLE KE FAKANGOFUA KE NGĀUE'AKI 'A E NGAABI FEITU'U FAKAPULE'ANGA	34
---	----

TEPILE 8

FAKANGOFUA KE NGĀUE'AKI 'A E FEITU'U FAKAPULE'ANGA	35
--	----

TEPILE 9

TOHI KOLE KI HA TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGĀUE'AKI	36
--	----

TEPILE 10

TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGĀUE'AKI	37
--------------------------------------	----

TEPILE 11	38
TOHI KOLE KI HA TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI	38
TEPILE 12	39
TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI	39
TEPILE 13	40
TOHI FAKAHA KE HOLOKI	40

NGAAHI TU'UTU'UNI KI HE PULE'I MO E NGAAHI TU'UNGA 'O E LANGA FALE

*Na'e fa'u 'i he mafai 'oku foaki 'e he kupu 19 'o e Lao Pule'i mo e Ngaahi
Tu'unga 'o e Langa Fale¹*

Kamata'anga[17 'o 'Okatopa, 2005]

KONGA I - TALATEU

1 Hingoa nounou

'E ui 'a e ngaahi tu'utu'uni ni ko e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi
Tu'unga 'o e Langa Fale.

2 'UHINGA'I LEA

'I he Ngaahi Tu'utu'uni ni tuku kehe 'o ka fiema'u ha 'uhinga kehe 'i hono
tu'unga —

“**Lao**” ‘oku ‘uhinga ki he Lao Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale²;

“**Taha Kole**” ‘oku ‘uhinga ki ha taha 'oku ne ma'u 'a e mafai pea loto ke ne
fai ha ngaue langa, pea kuo ne kole ki he Pule Langa ki ha ngofua pe faka'atā
'i he Ngaahi Tu'utu'uni ni;

“**ngaue kuo fakangofua**” ‘oku ‘uhinga ki he ngaue kuo foaki ki ai ha ngofua
langa 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ni;

“**ngaue langa**” ‘oku kau ai 'a hono fokotu'u 'o ha fa'ahinga fale, fa'ahinga
ngaue teuteu ki ai, “**fokotu'u 'o ha fale**” mo ha “**ngaue kuo fakangofua**” 'o
fakatatau ki hono 'uhinga 'i he Lao;

“**Ma'u Mafai Tuku Atu**” ‘oku ‘uhinga ki ha taha pe lahi ange ‘i he kau ma'u mafai ko ‘eni —

- (a) Minisita ‘oku ne tokanga ‘i ‘a e Potungaue Tamate Afi;
- (b) Minisita Fonua, Savea mo e Ngaahi Koloa Fakaenatula;
- (c) Minisita Mo'ui; mo
- (d) ha to e ma'u mafai ‘oku fiema'u ‘i ha lao ke fai ha feongoongoi.

3 Fetu'utaki 'i ha tohi

Kuo pau ke fakahoko ‘i ha tohi ‘a e kotoa ‘o e ngaahi fekau, tohi fakaha, tohi kole, kole mo ha to e fetu'utaki.

KONGA II - NGAUE 'A E VA'A 'O E PULE LANGA

4 Tohi kole ki ha tohi fakangofua ke langa

- (1) Kuo pau ki ha taha ‘oku ne faka'amu ke ne fokotu'u ha fale ke ne tohi kole ki he Pule Langa ‘i he foomu kuo tu'utu'uni ‘i he Tepile 1 mo e fakamo'oni kuo totongi ‘a e totongi ki he tohi fakangofua ke langa kuo tu'utu'uni ‘i he Tepile 4.
- (2) ‘E ngofua ki he Pule Langa ke ne fiema'u ‘a e ngaahi tohi ngaue ko ‘eni —
 - (a) ha tatau kuo fakamo'oni ‘i ‘a e tohi fakamo'oni ‘o e ma'u ‘api pe tohi fakamo'oni ‘o e lisi ‘o e kekelele;
 - (b) ha palani ‘o e feitu'u tu'u'anga kuo ta fakafuofua ke —
 - (i) malava ‘e he Pule Langa ke ne kumi ‘o ‘ilo ‘a e feitu'u tu'u'anga pea ke ne sivi ‘a e fokotu'utu'u ‘o e feitu'u tu'u'anga ‘i he'ene felave'i mo e ngaahi hala, ngaahi feitu'u fakapule'anga, ngaahi hala hu'anga fakatautaha, tu'u'anga ‘o e ngaahi pou ‘uhila mo e ngaahi uaea ‘uhila ofi taha pea mo e ngaahi me'a ‘oku tu'u takatakai taupotu ki ai; pea
 - (ii) fakaha ‘a e ngaahi fakaikiiki ‘o e halanga vai ki he ngaahi fale;
 - (c) ngaahi mape ngaue kakato ‘oku fakaha ai ‘a e ngaahi fakaikiiki ‘o e —
 - (i) fa'unga;
 - (ii) ngaahi ngaue fakapalama;
 - (iii) ngaahi ngaue faka'uhila; mo e
 - (iv) ngaahi puke'i kekelele;
 - (d) ngaahi mape faka'akiteki ki he langa fale kakato ‘o fakaha ai ‘a e —
 - (i) fokotu'utu'u ki he ‘u loki mo honau taumu'a ‘e ngāue'aki ki ai;
 - (ii) hu'anga ki tu'a ‘i ha vela; mo e

- (iii) ngaahi fou'anga hola mei he fakatu'utamaki;
 - (e) fakamatala nounou 'o e ngaahi fiema'u ki he tisaini 'o e fa'unga na'e ngāue'aki hange ko e havili, me'a kau ki he mofuika mo ha to e tisaini fakaheka mo e anga 'o e ngaahi naunau, mo ha ngaahi fokotu'utu'u na'e fai 'i hono fakahoko 'a e tisaini;
 - (f) ngaahi fika'i 'o e tisaini 'o e fa'unga mo e ngaahi fakatātā;
 - (g) ngaahi fika'i 'a hono pule'i 'o e afi mo e ngaahi fokotu'utu'u makatu'unga 'i he ngaahi lipooti sivi pe ngaahi lipooti mei ha ngaahi ma'u mafai 'oku 'ilo'i;
 - (h) ngaahi lipooti sivi 'o e ngaahi naunau mo e founa 'o e langa mo ha fakamatala fe'unga 'o e anga 'o e kelekele 'i he feitu'u tu'u'anga; mo e
 - (i) ngaahi tu'utu'uni fakaikiiki ki hono fakahoko 'o e ngaue.
- (3) Tuku kehe ka fakangofua 'e he Pule Langa ha me'a kehe ko e ngaahi palani mo e ngaahi fakatātā 'i he tu'utu'uni si'i (2) kuo pau ke 'i he ngaahi fua mo e ngaahi sikeili ko 'eni —
- (a) palani 'o e feitu'u tu'u'anga ki he fua ko e A3 pe A4 mo e sikeili ko e 1:200;
 - (b) ngaahi mape ngaue mo faka'akiteki ki hono fa'u mo e langa fale ki he fua ko e A1, A2 pe A3 mo e sikeili ko e 1:100 ki he fokotu'utu'u pea 1:20 ki he ngaahi fakaikiiki; pea
 - (c) kuo pau ki he ngaahi fakaikiiki ke ha 'i ha sikeili lahi ange 'i he ngaahi palani mo e ngaahi mape 'e ala fiema'u 'e he Pule Langa.
- (4) 'E ngofua ki he Pule Langa ke ne fiema'u ha palani feitu'u tu'u'anga ke fakamo'oni 'i 'e ha taha taukei savea kelekele.

5 Ngaahi faka'atā

'E ngofua ki ha Taha kole ke faka'atā ia mei he ngaahi fiema'u 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ni mo e Tu'utu'uni Langa 'i ha 'i ai ha fakamo'oni fakafiemalie ko e fa'ahinga faka'atā ko ia 'e 'ikai ke uesia lahi ai 'a kinautolu 'oku nau ngāue'aki 'a e fale pe ko e kakai:

Ka kuopau ko ha fa'ahinga kole 'i he tu'utu'uni ni ki ha faka'atā mei he pe liliu 'o ha ngaahi fiema'u mahino 'a e Tu'utu'uni Langa kuo pau ke tuku atu 'e he Pule Langa ki he Ma'u Mafai.

6 Fakamo'oni 'o e faipau

- (1) Kuo pau ki he Taha kole ke ne 'oatu ha fakamo'oni fakafiemalie ki he Pule Langa ko e ngaue langa 'e faipau ki he ngaahi fiema'u fakangaue 'a e Tu'utu'uni Langa.

- (2) Kuo pau ko e kotoa 'o e ngaahi tohi ngaue 'oku fakapipiki ki he tohi kole ke langa ke fakahū 'aki ha tatau 'e tolu:

Ka kuo pau 'e ngofua ki he Pule Langa ke ne fiema'u ke fakahū ange ha ngaahi tatau kehe ki hono fakahū atu ki he kau Ma'u Mafai Tuku Atu.

7 Feongoongoi mo e kau Ma'u Mafai Tuku Atu

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne tuku atu 'a e Tohi kole ki ha Ma'u Mafai Tuku Atu 'o kapau —
- (a) 'oku ne pehē ko e Ma'u Mafai Tuku Atu 'oku 'i ai ha'ane kaunga mo hano fatongia; pe
- (b) 'oku fiema'u 'e he lao.
- (2) Kuo pau 'e lau kuo tali 'e he Ma'u Mafai Tuku Atu 'a e kole 'o kapau 'e 'ikai ma'u 'e he Pule Langa ha'ane fakamatala 'i loto 'i he 'aho ngaue 'e 10:

Ka kuo pau 'e ngofua ke kole 'e he Ma'u Mafai Tuku Atu ha fakalōlōa 'o e taimi 'o 'ikai lōlōa he vaha'a taimi ko e mahina 'e taha.

8 Tu'utu'uni ki hono tokanga'i 'e ha fakafongia 'o e Taha kole

'E ngofua ki he Pule Langa ke ne fiema'u ha tohi kole 'i he tu'utu'uni 4(1) ke 'oange fakataha mo e ngaahi fakaikiiki 'a hono tokanga'i 'e ha fakafongia 'o e Taha kole 'o hangē kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 2.

9 Ngaahi tohi ngaue ke fai ki ai ha fakamo'oni hingo

Kuo pau ke fakamo'oni hingo 'a e Taha kole 'i he tohi kole kotoa pea ko e tohi ngaue poupuu taki taha kuo pau ke fakamo'oni ki ai 'a e taha na a ne fatongia'aki a hono teuteu'i.

10 Ngaahi tohi ngaue 'oku faile 'i he va'a

- (1) Kuo pau ke 'i ai ha tatau 'e taha 'o e ngaahi tohi ngaue na'e fakahū 'i he tu'utu'uni 4 mo e 6 ke tauhi 'e he va'a.
- (2) 'I hano foaki 'o ha tohi fakangofua ke langa —
- (a) kuo pau ko e tatau 'e ua 'o e ngaahi tohi ngaue 'oku fekau'aki mo e tohi kole 'i he tu'utu'uni 4(1) ke fakafoki ki he Taha kole; pea
- (b) kuo pau ko e Taha kole ke ne tauhi 'a e tatau 'e taha 'i he feitu'u tu'u'anga langa lolotonga 'a e langa pea faka'atā ki he Pule Langa lolotonga 'ene ngaahi sivi.
- (3) Kuo pau ko e tohi fakangofua ke langa kuo foaki ko e fakamo'oni fe'unga ia 'o e faipau ki he ngaahi fiema'u 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ni.

- (4) Kuo pau ko ha tohi pe 'oku tauhi 'e he Va'a 'i he tu'utu'uni ni 'e faka'atā ki he kakai ke nau vakai ki ai 'i he 'ofisi 'o e Pule Langa 'i hano totongi 'a e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4.
- (5) Kuo pau ko e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni ni ke tauhi pe 'e faka'elekitulonika pe 'i ha tohi 'e he Va'a ki he taimi 'aonga 'o e langa fakataha mo e vaha'a taimi si'isi'i taha ko e ta'u 'e fitu.

11 Foaki 'o ha tohi fakangofua ke langa

- (1) Kuo pau ke foaki 'e he Pule Langa ha tohi fakangofua ke langa 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 3 'i loto 'i he 'aho 'e 21 mei hono ma'u 'o e tohi kole pe ha fa'ahinga fakalahi fakatohi ngaue 'a ia 'oku ne fiemalie ko e —
 - (a) tohi kole 'i he tu'utu'uni 4(1) pea mo e ngaahi tohi ngaue 'oku faipau ki he Ngaahi Tu'utu'uni ni;
 - (b) langa 'oku teu fakahoko 'oku faipau ki he ngaahi fiema'u 'o e Tu'utu'uni Langa; pea
 - (c) ko e kotoa 'o e kau Ma'u Mafai Tuku Atu na'e tuku atu ki ai 'e he Pule Langa 'a e kole kuo nau tali.

Ka kuo pau 'e ngofua ki he Pule Langa ke ne toloi hono foaki 'o ha tohi fakangofua ke langa 'o lahi 'i he fakangatangata 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ni, pea kuo pau ke ne 'oatu ha ngaahi 'uhinga ki hono toloi 'i loto 'i he 'aho 'e nima 'i hono ma'u 'o e tohi kole mo e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni 4 mo e 6.

- (2) 'E ngofua ki he Pule Langa ke ne foaki ha tohi fakangofua ke langa mo ha ngaahi tu'utu'uni.

12 Ngaahi 'uhinga 'o e ngaahi tu'utu'uni

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fakakaukau'i 'a e malu, mo'ui lelei pea mo e fiemalie taha 'o e kau ngāue'aki 'o e fale pea mo e kakai kimu'a pea ne fakahoko ha tu'utu'uni.
- (2) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne 'oatu ha tali 'i ha tohi ki he ngaahi 'uhinga 'o 'ene tu'utu'uni.

13 'Ikai foaki ha tohi fakangofua ke langa

- (1) 'E ngofua ki he Pule Langa ke 'oua 'e foaki ha tohi fakangofua ke langa 'okapau 'oku ne pehē —
 - (a) ko e fakamatala 'oku 'oatu 'oku 'ikai fe'unga;
 - (b) ko e ngaue langa 'oku fokotu'u atu 'oku 'ikai faipau ki he Tu'utu'uni Langa;

- (c) ko ha Ma'u Mafai Tuku Atu kuo ne ta'eloto ki hono foaki 'o ha tohi fakangofua ke langa; pe
- (d) ha to e ngaahi fiema'u fakalao 'oku 'ikai faipau ki ai.
- (2) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fakahā ki he Taha kole 'a e 'ikai foaki pea ke 'oatu fakataha mo 'ene ngaahi 'uhinga 'i ha tohi 'i loto 'i he 'aho 'e 21 hili 'a e 'aho faka'osi 'a ia na'a ne ma'u ai 'a e tohi kole mo ha to e ngaahi tohi ngaue na'e fiema'u 'i he tu'utu'uni 4 mo e 6.

14 Ola 'o e tohi fakangofua ke langa

Kuo pau ko e tohi fakangofua ke langa, te ne fakangofua ha ngaue langa ke fakahoko 'i he feitu'u tu'u'anga 'o fakatatau ki he ngaahi tu'utu'uni 'o e fakangofua.

15 Ngaahi tipositi malu'i

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne —

- (a) fiema'u 'a e Taha kole ke ne tipositi ha pa'anga fakakatoa ko e malu'i 'i ha'ane pehē ko e ngaue langa te ne malava fakahoko ha maumau ki ha fa'ahinga koloa 'a e Pule'anga;
- (b) fiema'u 'a e Taha kole ke ne totongi fakalahi ha pa'anga fakakatoa 'i ha'ane hā mai ko ha maumau 'i he tu'utu'uni ni 'e malava hulu hake 'i he mahu'inga 'o e pa'anga na'e tipositi ko e malu'i; pea
- (c) totongi fakafoki 'a e pa'anga fakakatoa 'ikai ngāue'aki na'e totongi atu 'i he tu'utu'uni ni 'i loto 'i he 'aho 'e 90 'i ha lava kakato 'o e ngaue kuo fakangofua.

16 Sivi 'o e ngaue kuo fokotu'u atu

'E ngofua ki he Pule Langa ke ne —

- (a) sivi ha tohi kole ke fakapapau'i 'a e faingata'a 'o e ngaue langa kuo fokotu'u atu; pea
- (b) fiema'u 'a e taha kole ke ne 'oatu ha fakamo'oni mei ha kau fale'i tau'ataina taukei ngaue ko e ngaue ni 'oku faipau ki he ngaahi fiema'u 'o e Tu'utu'uni Langa.

17 Mavahe mei he ngaue na'e fakangofua

- (1) Kuo pau 'e 'ikai ke mavahe mei he li'aki ha me'a 'i he ngaahi tohi ngaue kuo fakangofua lolotonga 'a hono fakahoko 'a e ngaue hili hono foaki 'a e tohi fakangofua ke langa, tuku kehe —
- (a) ko e ngaahi me'a kuo fakatonutonu 'o fakamatala'i mahino ai 'a e taumu'a ke mavahe pe li'aki kuo 'oatu ki he Pule Langa, pea

- (b) ka kuo tali 'e he Pule Langa 'a e fakatonutonu.
- (2) Kuo pau ko e ngaahi tohi ngaue na'e ngāue'aki ki he taumu'a 'o e tu'utu'uni si'i (1) 'e fakatatau ki he tu'utu'uni 10.

18 Taimi 'aonga 'o e ngaahi tohi fakangofua ke langa

- (1) Fakatatau ki he ngaahi tu'utu'uni ko 'eni ko e —
 - (a) ngaue kuo fakangofua kuo pau ke kamata 'i loto 'i he ta'u 'e taha mei he 'aho na'e foaki ai 'a e tohi fakangofua ke langa;
 - (b) ngaahi ngofua ki he ngaahi fale kuo fakakalakalasi ko e Kalasi 1 pe Kalasi 10 'a ia kuo faka'uhinga'i 'i he Konga A3 'o e Tu'utu'uni Langa 'oku 'aonga ki he ta'u 'e ua mei he 'aho na'e tali ai tuku kehe kapau kuo fakafo'ou 'a e ngofua fakatatau ki he tu'utu'uni si'i (2); pe
 - (c) ngaahi ngofua ki he 'u Kalasi kehe 'o e ngaahi fale 'oku kau 'i he Konga A3 'o e Tu'utu'uni Langa 'oku 'aonga ki he ta'u 'e tolu mei he 'aho na'e tali ai tuku kehe ka fakafo'ou 'a e ngofua fakatatau ki he tu'utu'uni si'i (2).
- (2) Kuo pau ko ha tohi kole ke fakafo'ou 'o ha tohi fakangofua ke langa, 'e fai ki he Pule Langa mo ha fakamo'oni ko e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4 kuo totongi kimu'a pea ta'e'aonga 'a e ngofua.
- (3) Kuo pau ko e fuoloa taha 'o ha taimi ki he fakafo'ou takitaha ko e ta'u 'e taha.

19 Sivi

- (1) Kuo pau ki he Taha kole ke ne 'oatu ha fakahā houa 'e 36 ko e ngaahi me'a ni 'oku 'atā ke sivi —
 - (a) ngaahi keli fakava'e 'i hono fotunga faka'osi kimu'a pea fokotu'u 'a e sima, fakatoka ukamea pe naunau langa kehe ki ai;
 - (b) ukamea fakamalohinga langa, ngaahi polota fakava'e, mo ha to e naunau langa kehe ki ai, pea kimu'a hono fakatoka 'i he sima pe naunau langa kehe;
 - (c) kotoa 'a e ngaahi naunau faka'esia, pe 'e malava 'o fuesia 'a e uta pe 'ikai, kimu'a pea tanu hifo 'aki ha to e ngaahi naunau kehe;
 - (d) ngaue fakapalama mo e ngaue fakama'a 'api kimu'a pea tanu hifo 'e ha puke'i kelekele, sima pe naunau langa kehe;
 - (e) ha to e konga pe tu'unga 'o e ngaue 'e fiema'u 'e he Pule Langa 'aki ha'ane mu'aki fakahā.
- (2) 'I ha mahamahalo 'a e Pule Langa 'i ha ngaahi 'uhinga fakapotopoto kuo maumau'i 'e he Taha kole 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ni pe ko e Tu'utu'uni Langa 'oku ngofua ke ne tu'utu'uni ki he Taha kole ke fakaava, hae, holoki pe fakahā ha fa'ahinga ngaue.

- (3) Kuo pau ki he Taha kole ke ne faipau ki ha tu'utu'uni pe 'i tu'utu'uni si'i (2) mo fua kotoa 'a e ngaahi totongi.

20 Ngaahi fakaha ta'ofi ngaue

- (1) 'E ngofua ki he Pule Langa ke ne tufa ha fakahā ki he Taha kole 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 5 ke ta'ofi 'a e ngaue kuo fakangofua 'i he'ene fiemalie ko e ngaue 'oku ne maumau'i 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ni pe ko e Tu'utu'uni Langa.
- (2) 'I ha ta'ofi 'o ha ngaue, kuo pau 'e 'ikai ngofua ki he Taha kole pe taha kehe ke ne 'eke'i ha me'a mei he Va'a pe ha taha 'o 'ene kau 'ofisa.

21 Ngaue fakalelei

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fiema'u mo fakahā 'i ha tohi ki ha taha pe 'oku 'o'ona ha fale kuo lava kakato 'a ia kuo maumau'i pe faka'au ke ta'e'aonga tuku kehe mei he Kalasi 1 kuo faka'uhinga'i 'i he Konga A3 'o e Tu'utu'uni Langa, ke fakahoko ha ngaue fakalelei.
- (2) 'I ha fiema'u ke fakahoko ha ngaue fakalelei, kuo pau ki he Pule Langa ke ne to e sivi 'a e ngaue 'i hono ma'u 'a e fakahā ko e ngaue fakalelei kuo lava kakato.

22 Sivi 'i he lava kakato 'a e ngaue

- (1) Kuo pau ki he Taha kole ke ne 'oange ha fakahā ki he Pule Langa 'i he lava kakato 'o ha ngaue kuo fakangofua.
- (2) Kuo pau ki he Taha kole ke ne 'oatu ha fakamo'oni ki he Pule Langa kuo totongi 'a e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4.
- (3) 'I he ngaahi ngaue lalahi 'oku 'i he tu'utu'uni si'i (1) 'e ngofua, 'i ha tomu'a loto ki ai 'a e Pule Langa ke foaki fakakongokonga 'i he lava 'o e ngaahi ngaue kehekehe 'oku tu'utu'uni.
- (4) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne sivi 'a e ngaue pe ngaahi konga 'o e ngaue 'i loto 'i he 'aho 'e fitu 'i hono ma'u 'o e tohi fakahā pea fakapapau'i pe ko e ngaue langa 'oku faipau ki he Ngaahi Tu'utu'uni ni pea mo e Tu'utu'uni Langa.

23 Tohi fakamo'oni 'o e lava kakato

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne foaki ha tohi fakamo'oni 'o e lava kakato 'i ha'ane fiemalie 'i he sivi 'i he tu'utu'uni si'i 22(4) ko e ngaue langa 'oku faipau ki he Ngaahi Tu'utu'uni ni.

- (2) Ko e tohi fakamo'oni 'o e lava kakato 'i he tu'utu'uni si'i (1) kuo pau ke 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 6 'i hano hiki tatau pea ko e tatau mo'oni kuo pau ke 'ave ki he Taha kole 'i loto he 'aho 'e fitu 'o e sivi.

24 Fakahāhā 'o e tohi fakamo'oni 'o e lava kakato

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fokotu'u 'i ha tohi ha feitu'u 'a ia ko e tatau 'o e tohi fakamo'oni 'o e lava kakato kuo pau ke fakahāhā mahino 'i ha fale kuo fakakalakalasi ki he kalasi 3,5, 6,7 8 pe 9 'o e Tu'utu'uni Langa.

25 Tohi fakamo'oni 'o e lava kakato 'ikai ko ha fakafofonga 'o e faipau

Ko e tohi fakamo'oni 'o e lava kakato kuo pau ke 'oua na'a ne hoko ko ha fakafofonga mei he Pule Langa ko e ngaue 'oku faipau ki —

- (a) he Ngaahi Tu'utu'uni ni pe ko e Tu'utu'uni Langa 'i ha fa'ahinga me'a 'e fakapotopoto ke ha mahino mei he sivi 'i he tu'utu'uni 22(4); pe
(b) ha to e lao lolotonga.

26 Ngaahi tohi fakamo'oni, lesisita, laiseni pe ngofua kehe

Ko hono foaki 'o ha tohi fakamo'oni 'o e lava kakato kuo pau 'e 'ikai ke ne faka'atā ha Taha kole mei ha to e fiema'u 'o ha fa'ahinga tohi fakamo'oni kehe, tohi lesisita, laiseni pe ngofua 'e fiema'u 'i ha ngaahi lao kehe.

27 Tu'unga hono ngāue'aki pe nofo'i

Kuo pau ke 'oua na'a ne ngāue'aki pe nofo'i 'e ha taha ha fale pe ko hano kongā 'a ia, 'o kapau ko e —

- (a) tohi fakamo'oni 'o e lava kakato kuo te'eki foaki; pe
(b) taumu'a 'a hono nofo'i 'oku fepaki mo e taumu'a na'e fakahā 'i he tohi fakamo'oni 'o e lava kakato.

KONGA III - NGAHI FIEMA'U FAKALUKUFUA KI HE MALU

28 Ngaahi fiema'u fakalukufua ki he ngaue langa

- (1) Kuo pau ki ha taha 'oku ne ngāue'aki ha feitu'u fakapule'anga ki he ngaahi taumu'a 'o e Konga ni ke ne fatongia'aki hono 'oatu 'a e ngaahi me'a malu'i 'oku fiema'u ke malu'i 'aki 'ae kakai mei ha fakatu'utamaki.
(2) Kuo pau ki he Taha kole ke ne fakahoko kotoa 'a e ngaahi ngaue tokanga 'oku fiema'u lolotonga 'a e 'aonga 'a e tohi fakangofua ke langa ke fakapapau'i 'a e malu mo e mo'ui lelei 'a e taha kotoa 'oku ne ngāue'aki 'a e

feitu'u tu'u'anga, ngaahi konga'api fehokotaki mo e ngaahi feitu'u fakapule'anga.

29 Tohi kole fakangofua ke ngāue'aki 'a e ngaahi feitu'u fakapule'anga

Ko ha taha 'a ia —

- (a) kuo 'oatu ki ai ha fakangofua ke langa ke fakahoko ha ngaue he tafa'aki 'o ha feitu'u fakapule'anga; pea
- (b) 'oku ne fiema'u ke tapuni pe ngāue'aki ha feitu'u fakapule'anga ki he fakahoko 'ene ngaue,

kuo pau ke ne tohi kole ki he Pule Langa ki ha ngofua ke ngāue'aki 'a e feitu'u fakapule'anga 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 7 pea totongi 'a e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4.

30 Feongoongoi mo e ngaahi Potungaue

Ko e tohi kole ke fakangofua ke ngāue'aki ha feitu'u fakapule'anga kuo pau ke 'oatu fakataha ia mo ha —

- (a) ngaahi fakaikiiki ki hono fakakaukau'i 'o e malu 'a e kakai, faingamalie, mo ha maumau 'e ngalingali hoko ki ha koloa;
- (b) fakaikiiki 'o e ngaahi tohi fakahā, ngaahi me'a ngaue fakatokanga, ngaahi lufilufi, ngaahi sikafolo pe ngaahi 'aa malu'i 'a ia 'e fakapapau 'a e Taha kole ke ne 'oatu ke fakapapau'i'aki 'a e malu 'o e kakai mo e fakafaingamalie mo ta'ofi ha maumau 'e ngalingali hoko ki ha koloa;
- (c) fakafuofua 'o e taimi mo e fuoloa 'a ia 'e uesia ai 'a e feitu'u fakapule'anga; mo e
- (d) ngaahi fakaikiiki 'o e aleapau malu'i 'a e mo'ua ki he kakai 'a ia 'e loto 'a e Taha kole ke ne fakahoko kimu'a pea malava ke 'oatu ha fakangofua.

31 Feongoongoi mo e ngaahi Potungaue Fakapule'anga

Kuo pau ki he Pule Langa 'i he'ene fakakaukau'i 'a e tohi kole 'i he tu'utu'uni 29 ke ne —

- (a) feongoongoi mo e ngaahi Potungaue Fakapule'anga 'oku fiema'u, 'a ia 'oku 'iate kinautolu 'a e mafai ki he malu 'a e kakai, fakafaingamalie, mo ha maumau 'e ngalingali hoko ki ha koloa; mo
- (b) 'oatu ha tokanga makehe ki he malu 'a e kakai, fakafaingamalie, mo ha ngaahi maumau 'e ngalingali hoko ki ha koloa.

32 Ngaahi fakamatala 'oku to e fiema'u

'I hano ma'u 'o ha tohi kole, kuo pau ki he Pule Langa ke ne fakahā 'i ha tohi ki he Taha kole 'o ka fiema'u ha to e ngaahi fakamatala.

33 Fakangofua

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne 'oatu ha ngofua 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 8 'o kapau ko e Taha kole kuo ne —

- (a) fakahū atu kotoa 'a e ngaahi fakamatala 'oku fiema'u 'i he tu'utu'uni 30; mo
- (b) 'oatu ha fakamo'oni 'o ha aleapau malu'i 'oku kei 'aonga ke ne malu'i ha mo'ua.

34 Fakahinohino ki he kau nofo ki ha hu'anga malu 'i ha fakatamaki fakafokifā

Ko ha taha pe 'oku ne pule ki hono ngāue'aki 'o ha fale kuo pau ke ne vahe'i ha taha pe lahi ange 'o 'ene kau ngaue ke ne fatongia'aki hono fakahinohino ki he kau nofo 'i he fale 'a e ngaahi hu'anga malu 'i ha hoko 'o ha fakatamaki.

KONGA IV - LILIU HONO NGAUE'AKI 'O E NGAHI FALE LOLOTONGA

35 Liliu hono ngāue'aki

Kuo pau 'e 'ikai liliu 'e ha taha 'a hono ngāue'aki 'o ha fale tuku kehe 'o ka ma'u ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki mei he Pule Langa 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 10 ki he ngaue fo'ou 'oku fokotu'u atu.

36 Tohi kole ki ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki

Kuo pau ki ha taha 'oku loto ke ne liliu 'a hono ngāue'aki 'o ha fale ke ne —

- (a) fakakakato 'a e tohi kole 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 9;
- (b) totongi 'a e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4; mo
- (c) 'oatu ha to e fakamatala 'e fiema'u 'e he Pule Langa.

37 Foaki 'o ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne foaki ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki 'o kapau —

- (a) 'oku ne fiemalie ko e ngāue'aki fo'ou kuo fokotu'u atu 'e 'ikai fakatu'utamaki ki he malu mo e mo'ui lelei 'a e kakai pe ki he kau ngāue'aki 'o e fale; pea
- (b) ko e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4 kuo 'osi totongi.

38 Fakahāhā 'o e tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fokotu'u atu 'i ha tohi ha feitu'u ke fakahāhā mahino ai 'a e tatau 'o e tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki 'i hano fakakalakalasi 'a e fale ko e kalasi 3,5,6,7,8 pe 9 'o e Tu'utu'uni Langa.

39 'Ikai foaki 'o ha tohi fakamo'oni

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa ke 'oua na'a ne foaki ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki kae 'oua kuo ne fiemalie ko e fale 'oku faipau ki he ngaahi fiema'u 'o e ngaue fo'ou kuo fokotu'u atu.
- (2) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne fakahā ki he Taha kole 'i ha tohi 'a e ngaahi 'uhinga kuo pau 'e 'ikai ke ne foaki ai ha tohi fakamo'oni liliu hono ngāue'aki.

KONGA V - NGAACHI LAKANGA TUKU ATU 'O E PULE LANGA

40 Ngaahi lakanga tuku atu 'o e Pule Langa

Kuo pau ki he Pule Langa, ki he ngaahi taumu'a ki hono fakapapau'i 'o ha me'a makehe 'a ia 'oku fakapotopoto ke fiema'u ke ngāue'aki ha taukei poto'i fakapolofesinale mo e fakamaau 'oku 'ikai ke ne ma'u ke ne —

- (a) tuku atu ki ha taha poto fe'unga 'a e ngaahi mafai (power), ngaahi fatongia, ngaahi mafai (authorities) mo e ngaahi mafai ke pule'i 'o e Pule Langa 'a ia 'oku taau mo e tafa'aki tautefito ki he me'a makehe ko ia; pe
- (b) muimui ki he founa ngaue ki hono tali 'o e tisaini mo e langa 'oku 'oatu 'i he Konga 2 'o e Tu'utu'uni Langa.

41 Ngaahi me'a ke fakatokanga'i

Kuo pau ki he Pule Langa 'i hono sivi ha tohi kole 'i he tu'utu'uni ni ke ke ne fakakaukau'i 'a e ngaahi me'a ni —

- (a) ngaahi tefito'i fakakaukau ngaue faka'enisinia, tisaini 'o e fale, langa mo e ngaahi founa ngaue lelei;

- (b) pe ha fa'ahinga naunau pe ngaahi koloa totonu 'oku 'ikai ke fakahā mahino 'i he Tu'utu'uni Langa 'oku 'i ai ha ngaahi lekooti 'o ha ngaue fakafiemalie 'i he ngaue 'oku fakahangahanga ki ai 'i ha taimi fe'unga; pe
- (c) pe ko e taha ngaohi kuo ne —
 - (i) vahe mahino kinautolu ki he ngāue'aki 'oku taumu'a ki ai;
 - (ii) 'oatu ki he fa'ahinga 'oku teuaki ke ngāue'aki ha fakamatala fakatekinikale mahino mo fe'unga ki he ngaahi natula 'oku kaunga ki ai, founa 'a hono fokotu'u pea mo e taumu'a ki hono ngāue'aki; mo
 - (iii) 'oatu ki he Pule Langa 'a e fakamatala fe'unga 'o e sivi mo e ngaahi fakafuofua 'o 'enau ngaue na'e taumu'a ki ai, 'e ha Mafai 'oku tali 'e he Pule Langa.

KONGA VI - HOLOKI

42 Holoki loto ki ai

Kuo pau ki ha taha 'oku ne fiema'u ke holoki pe tuku ki lalo ha fale pe kongā 'o ha fale ke ne tohi kole 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 11 ki he Pule Langa mo e fakaiiki 'o e founa 'oku 'amanaki ke ngāue'aki, ngaahi ngaue tokanga ki he malu 'e fakahoko, mo e ngaahi founa faka'ehi'ehi mei he fakahoha'a mo e faka'uli'i.

43 Fakakaukau'i 'o e tohi kole

'E ngofua ki he Pule Langa 'i hono fakakaukau'i ha tohi kole 'o ha ngofua ke holoki ke ne fiema'u mei he Taha kole —

- (a) ha to e ngaahi tohi ngaue; pe
- (b) ha fakalahi fe'unga mo e ngaahi liliu ki he'ene fokotu'u.

44 Foaki 'o ha tohi fakamo'oni

Kuo pau ki he Pule Langa ke ne sivi 'a e Tohi kole mo e kotoa 'a e ngaahi tohi ngaue poupou pea 'o kapau 'oku ne fiemalie ko e holoki 'e 'ikai ke fakatu'utamaki ki he malu pe mo'ui lelei pe fakatupuha fakahoha'a ta'e 'uhinga pe faka'uli'i, kuo pau ke ne foaki ha tohi fakangofua ke holoki 'i he foomu 'oku tu'utu'uni 'i he Tepile 12.

45 'ikai fiema'u ha fakangofua ke holoki

Ko e tohi fakangofua ke holoki 'oku 'ikai fiema'u 'o kapau —

- (a) ko e 'elia 'o e fale ke holoki 'oku 'ikai laka he sikuea mita 'e 10 pea na'e 'ikai ha to e faka'auha kehe 'o e fale 'e fakahoko 'i loto 'i he vaha'a taimi ko e ta'u 'e ua;
- (b) ko ha fale tu'u mavahe mei he fale lahi 'oku 'ikai ala nofo'i 'i he sikuea mita 'e 15 pe si'i hifo;
- (c) ko ha fale fakafonua faka-Tonga 'o hange ko ha fale 'oku sikuea mita 'e 25 pe si'i hifo mo langa 'o lahi ngāue'aki 'a e ngaahi founga mo e ngaahi naunau tukufakaholo; pe
- (d) ko ha fa'unga 'o hangē ko ha fana pe 'anitena 'oku si'i hifo he mita 'e 15 hono ma'olunga; pe
- (e) ko ha 'a, holisi puke pe holisi tu'u taha pe mei tataui si'i hifo he mita 'e tolu hono ma'olunga.

46 Tohi fakahā ke holoki

Kuo pau ki he Pule Langa, 'i hano fokotu'u pe 'osi fokotu'u 'o ha fale te'eki 'i ai ha tohi fakangofua ke langa, ke ne tufa ha tohi fakahā ke holoki 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 13 ki he taha 'o'ona 'o e fale.

47 Kakano 'o e tohi fakahā ke holoki

Kuo pau ki he tohi fakahā ke holoki ke ne fekau 'a e taha 'o'ona 'a e fale ke ta'ofi leva ha to e ngāue'aki pe nofo'i mo ha to e ngaue 'i he fale pea fakahoko ha —

- (a) tohi kole 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 1 ki ha tohi fakangofua ke langa pea totongi mo e totongi kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4;
- (b) 'oatu ha to e fa'ahinga fakaikiiki 'oku fiema'u 'e he Ngaahi Tu'utu'uni ni; pe
- (c) holoki 'a e fale 'i loto 'i he vaha'a taimi na'e fakahā 'i he tohi fakahā.

48 'Ikai fakahoko 'a e ngaue

Ko ha fa'ahinga taha pe 'oku 'ikai ke ne —

- (a) fakahū atu ha tohi kole ki ha fakangofua ke langa pe totongi 'a e ngaahi totongi kuo tu'utu'uni; pe
- (b) faipau ki he tohi fakahā ke holoki 'i loto 'i he 'aho 'e nima hono ma'u;

kuo pau ki he Pule Langa ke ne fakahoko ha ngaue ke holoki 'a e fale, 'i loto 'i he vaha'a taimi kuo tu'u atu 'i he tohi fakahā ke holoki, pea ke fatongia'aki 'a e taha 'o'ona ka 'i ai ha me'a 'e hoko mo e fakamole fakapa'anga.

49 Fakatu'utamaki tu'unuku ki he kakai

- (1) 'E ngofua ki he Pule Langa ke ne fakahā ha fa'ahinga fa'unga fekau'aki mo ha fale pe na'e fokotu'u kimu'a pe hili 'a e Lao, 'oku fakatu'utamaki 'i ha'ane 'ikai faipau ki ha tu'utu'uni 'o e Tu'utu'uni langa kau ki he malu.
- (2) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne —
 - (a) fakahā ha fakatu'utamaki 'i he tu'utu'uni si'i (1) 'oku tu'unuku kapau 'oku felave'i mo e malu 'a e kakai; pea
 - (b) fokotu'utu'u leva ki hono holoki he vave taha.
- (3) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne lau tatau 'a e totongi mo e ngaahi fakamole fekau'aki 'o e fa'ahinga holoki ni ko ha mo'ua 'oku totonu ke totongi.

50 Fakatu'utamaki 'ikai tu'unuku

- (1) Kuo pau ki he Pule Langa, 'i hano fakahā 'o ha fakatu'utamaki 'oku 'i he tu'utu'uni 49(1) 'oku 'ikai tu'unuku, ke ne tufa ha tohi fakahā 'i he foomu kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 13 ki he taha 'o'ona 'a e fa'unga 'o tu'utu'uni ki ai ke holoki 'a e fa'unga 'i loto 'i he 'aho ngaue 'e 15 'i hono ma'u 'a e tohi fakaha ke holoki.
- (2) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne lau ha fakatu'utamaki 'ikai tu'unuku 'o hange ha fakatu'utamaki 'oku tu'unuku 'o kapau ko e holoki 'oku te'eki ke fakakakato 'i loto 'i he vaha'a taimi na'e tu'u atu 'i he tohi fakahā ke holoki 'i he tu'utu'uni 46.

KONGA VII - KO E MA'U MAFAI

51 Fokotu'u

- (1) Kuo pau ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti ke ne —
 - (a) fokotu'u ha sea mei he kau memipa 'o e Ma'u Mafai kuo fokotu'u 'i he Lao; pea
 - (b) fokotu'u ha sekelitali 'i ha ngaahi tu'unga mo e ngaahi tu'utu'uni 'oku ne pehe 'oku taau.
- (2)
 - (a) Kuo pau ki he kau memipa 'o e Ma'u Mafai ke nau ma'u honau lakanga ki he ta'u 'e tolu.
 - (b) 'E ngofua ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti, ke to e fokotu'u ha memipa 'o e Ma'u Mafai 'i he 'osi 'a e taimi hono lakanga.

52 Fakafisi, fakamaloloo'i mo fetongi

- (1) 'E ngofua ki he memipa 'o e Ma'u Mafai ke ne fakafisi mei hono lakanga 'i ha'ane 'oatu ha fakaha 'i ha tohi ki he Minisita.
- (2) 'E ngofua ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti, ke ne fakamaloloo'i ha memipa 'o e Ma'u Mafai 'a ia —
 - (a) 'oku 'ikai lava totongi hono mo'ua;
 - (b) fakahalaia 'i 'i ha hia 'e ala ngaue popula 'o lahi hake 'i he ta'u 'e ua;
 - (c) 'oku fakamo'oni 'i 'e ha 'ofisa mo'ui kuo lesisita pea fakapapau 'i 'e he Talekita Mo'ui 'oku 'ikai malava fakae'atamai 'o fakahoko 'a hono ngaahi fatongia; pe
 - (d) fakahalaia 'i 'i ha hia 'i he Lao pe ko e Ngaahi Tu'utu'uni ni.
- (3) 'E ngofua ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti ke ne fokotu'u ha taha ke ne fetongi ha memipa 'o e Ma'u Mafai 'a ia 'oku ne —
 - (a) mate;
 - (b) fakafisi; pe
 - (c) fakamaloloo'i mei hono lakanga.

53 Sino fale'i

'E ngofua ki he Ma'u Mafai ke ne fakanofu ha kau tangata fe'unga ke nau hoko ko ha Sino Fale'i ke nau ngaue ki he ngaahi me'a 'oku 'oatu ki he Ma'u Mafai 'a ia 'oku fiema'u ke fakahoko hano vakai 'i fakaikiiki fakatekinikale.

54 Ngaahi fakataha 'a e Ma'u Mafai

- (1) Kuo pau ki he Sea ke ne kau 'i he fakataha kotoa 'a e Ma'u Mafai, pea 'i he'ene mama'o kuo pau ki he kau memipa 'oku 'i ai ke nau fokotu'u ha taha 'ia kinautolu ke ne hoko ko e sea 'i he fakataha ko ia.
- (2) 'Oku ma'u 'e he sea ha fakaha loto 'uluaki pea ka 'iloange 'oku tatau 'a e fakaha loto, kuo pau ke ne to e fakaha loto faka'osi.
- (3) Kuo pau ko e kuolamu 'o e fakataha kotoa pe ko e toko tolu.
- (4) Kuo pau ke malohi 'a e tu'utu'uni 'oku tokolahi taha.
- (5) Kuo pau ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e Ma'u Mafai ke lekooti —
 - (a) 'a e ngaahi 'uhinga ki he ngaahi tu'utu'uni ko ia; mo
 - (b) ha vakai 'oku kehe mei he tu'utu'uni 'a e tokolahi.

55 Fakata'e'aonga'i 'i he fepaki 'a e kaunga

Ko ha memipa pe 'o e Ma'u Mafai 'oku 'i ai ha'ane kaunga fakafo'ituitui pe fakapa'anga 'i ha me'a 'oku fakahu atu ki he Ma'u Mafai kuo pau ke ne —

- (a) fakaha 'a e kaunga ki he sea; pea
- (b) 'ikai to e kau 'i hano alea'i 'o e me'a ko ia.

56 Ngaahi tu'utu'uni tufa takai

(1) Kuo pau ki ha tu'utu'uni 'i he fakataha kuo tufa takai 'o fakamo'oni hinga ki ai 'a e tokolahi 'o e kau Ma'u Mafai ke lau kuo paasi 'i ha fakataha 'a e Ma'u Mafai —

- (a) fakaha 'a e kaunga ki he sea; pea
- (b) 'ikai to e kau 'i hano alea'i 'o e me'a ko ia.

(2) Kuo pau ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e Ma'u Mafai ke ne lekooti 'a e —

- (a) ngaahi 'uhinga 'o e ngaahi tu'utu'uni ; mo
- (b) ha ngaahi fakakaukau makehe mei he tu'utu'uni 'a e tokolahi.

57 Ngaahi ola mo e fakahā 'o e ngaahi kole

(1) Kuo pau ki he Pule Langa ke ne lipooti ki he Ma'u Mafai 'a e toko fā pe lahi hake 'a e kau kole kuo faka'atā 'i loto 'i he vaha'a taimi ko e mahina 'e 12 mei ha tu'utu'uni pau 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ni pe ko e Tu'utu'uni Langa.

(2) Kuo pau ki he Ma'u Mafai ke ne —

- (a) fakakaukau'i 'a e ngaahi 'uhinga fakaikiiki 'o e ngaahi kole ko ia 'i he sino'i mo'oni 'o e tu'utu'uni 'oku kaunga mo ia 'i he Tu'utu'uni Langa; pea
- (b) sivi pe 'oku 'i ai ha fiema'u ke liliu pe tamate'i 'a e ngaahi kupu.

58 Sivi mo e fakatonutonu

(1) Kuo pau ki he Ma'u Mafai ke ne sivi 'i ha taimi pe 'a e fakahoko ngaue 'a e Tu'utu'uni Langa mo e Ngaahi Tu'utu'uni ni ke fakapapau'i pe 'oku 'i ai ha fa'ahinga tu'utu'uni kuo —

- (a) fakangofua ha ngaue 'oku 'ikai a'u ki hono tu'unga totonu ke fai 'i he ngaahi fale; pe
- (b) uesa lahi 'a e malu, mo'ui lelei pe fiemalie 'a e kakai mo e kau ngāue'aki 'o e fale.

(2) Ko ha fakatonutonu pe 'oku fokotu'u atu ki he Tu'utu'uni Langa pe ko e Ngaahi Tu'utu'uni ni kuo fakapapau'i 'e he Ma'u Mafai tupu mei hano sivi 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ni, kuo pau ke fakakaukau'i 'a e —

- (a) malu, mo'ui lelei mo e fiemalie 'a e kakai mo e kau ngāue'aki 'o e fale;
mo e
- (b) ngaahi 'uhinga ki ha to e kupu kehe 'o e Tu'utu'uni Langa mo e Ngaahi
Tu'utu'uni ni.

59 Ngaahi vahe

'E ngofua ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'ae Kapineti ke ne fakapapau'i 'a e vahenga
'a e kau memipa 'o e Ma'u Mafai.

KONGA VIII - NGAABI TANGI

60 Fakapapau'i mo e ngaahi totongi 'o e ngaahi tangi

- (1) Kuo pau ko e ngaahi tangi 'oku 'ave ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisita ke
fakahu atu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni pea ke 'oatu
fakataha mo ha totongi ko e \$50 'e 'ikai to e totongi fakafoki.
- (2) Ko ha fakamo'oni 'e ui 'e he Ma'u Mafai 'i he kupu 16(2) 'o e Lao, kuo pau
ke 'oatu 'i loto he vaha'a taimi 'oku tu'utu'uni 'e he Ma'u Mafai.
- (3) 'E ngofua ki he ngaahi fakamole kotoa pe 'i ha tangi ke 'oatu hili 'a e hopo ki
he paati 'oku ikuna.

TEPILE 1

TOHI KOLE FAKANGOFUA KE LANGA

SCHEDULE 1

TEPILE 1

(Regulation 4(1) and 47(a))
(Tu'utu'uni 4(1) mo e 47(a))

BUILDING PERMIT APPLICATION

TOHI KOLE HA FAKANGOFUA KE LANGA

The Building Controller
Pule Langa
Building Control Division
Va'a 'o e Pule Langa
Ministry of Works
Potungaue Ngaue
P.O. Box 52
Puha 52
NUKU'ALOFA

Dear Sir,
Tangata'eiki,

I, of
Ko au (Applicant) 'o (address)
(Taha kole) (tu'asila)

apply for a permit to construct/alter
'oku ou tohi kole ki ha ngofua ke langa/liliu

.....
(brief description of building and use or occupancy)
(fakamatala nounou 'o e fale mo hono ngaue'aki pe nofo'i)

Owner's Name..... Postal Address.....
Hingoa 'a e taha 'a'ana Puha meili

Site Details

Ngaahi Fakaikiiki 'o e Feitu'u tu'u'anga

Road Name..... Village.....
Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
Motu Vahefonua

*I attach 3 of the following details for your reference-

**'Oku ou 'oatu fakatata mo e tatau 'e 3 'o e ngaahi fakaikiiki 'o e ngaahi me'a ni ki ha'o fiema'u.*

- (a) Locality plan and site plan.
Palani 'o e feitu'u mo e palani 'o e fietu'u tu'u'anga.
- (b) Working drawings showing details of structure, plumbing, electrical work and earthworks.
Ngaahi mape ngaue fakaikiiki ai 'a e ngaahi fakamatala 'o e fa'unga, ngaue fakapalama, ngaue faka'uila mo e ngaahi ngaue ki he kelekele.
- (c) Architectural drawings including the use of each room.
Ngaahi mape faka'akiteki ki he langa fale kau ai mo e taumu'a hono ngaue'aki 'o e loki taktiaha.
- (d) Structural design method used.
Ngaahi tu'unga na'e ngaue'aki ki hono tisaini 'o e fa'unga.
- (e) Design calculations and diagrams.
Ngaahi fika'i mo e ngaahi fakatata 'o e tisaini.
- (f) Fire engineering calculations.
Ngaahi fika'i faka'enisinia ki he vela.
- (g) Test reports and certificates.
Ngaahi lipooti sivi mo e tohi fakamo'oni.

- (h) Specifications.
Ngaahi tu'utu'uni pau.

*Delete as appropriate
*Tamate'i ki he'ene tonu

My builder is (Complete if known)
Ko 'eku taha langa ko (Fakafonu kapau 'oku 'ilo'i)

(name and address)
(hingoa mo e tu'asila)

as is the holder of Ministry of Labour, Commerce and Industries Trade Licence No.
pea ko e taha ia 'oku ne ma'u 'a e Laiseni Fefakatau'aki 'a e Potungäue Ngäue 'a e Kakai, Fefakatau'aki
mo e Ngaahi Ngäue'anga Fika

Cost of Building Work \$..... Building Permit Fee \$..... Receipt No.
Mahu'inga 'o eNgäue Langa \$ Totongi 'o e fakangofua ke langa \$ Fika 'o e Talitotongi

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu,

.....
(Signature of Applicant)
(Fakamo'oni hingoa 'o e Taha kole)

...../20.....
(Date)
('Aho)

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable fee of \$50.

FANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005. Ko e tangi kotoa pe kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisita pe ko fe pe 'ia naua 'oku totonu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

TEPILE 2

NGAAHI FAKAIKIKI 'O E TOKANGA'I 'O E NGAUE MA'A E TAHA KOLE

SCHEDULE 2

TEPILE 2

(Regulation 8)

(Tu'utu'uni 8)

DETAILS OF SUPERVISION ON BEHALF OF APPLICANT

NGAAHI FAKAIKIKI 'O E TOKANGA'I 'O E NGAUE MA'A E TAHA KOLE

The Building Controller
Pule Langa
Building Control Division
Va'a 'o e Pule Langa
Ministry of Works
Potungau Ngaue
P.O. Box 52
Puha 52
NUKU'ALOFA

Dear Sir,
Tangata'eiki,

With reference to my application dated
'O fekau'aki mo 'eku tohi kole 'i he 'aho

for building.....
ki he fale (brief description of building)
(fakamatala nounou 'o e fale)

Located at
Tu'u 'i

Road Name..... Village.....
Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
Motu Vahefonua

I have arranged for the following person to supervise and direct the work on by behalf:
Kuo u 'osi fokotu'utu'u ki he tokotaha 'oku ha 'i lalo ke ne tokanga'i mo fakahinohino 'a e ngaue
ma'aku:

Name and Address
Hingoa mo e Tu'asila

Position.....
Tu'unga ngaue

Qualifications.....
Ngaahi poto'i ngaue

Experience.....
Taukei ngaue

I undertake to carry out all lawful instructions given by you and your officers to
'Oku ou fakapapai ke fakahoko 'a e ngaahi tu'utu'uni fakalao kotoa pe 'oku ke 'omai pea mo ho'o kau
'ofisa kia

.....
(name and position)
(hingoa mo e tu'u'anga)

as if they are instructions given by you to me.
'o hange pe ha tu'utu'uni kuo fakahoko mai 'e koe kia au.

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu,

...../20.....
(Signature of Applicant) (Date)
(Fakamo'oni hingoa 'o e Taha kole) ('Aho)

TEPILE 3

TOHI FAKANGOFUA KE LANGA

SCHEDULE 3

TEPILE 3

(Regulation 11(1))

(Tu'utu'uni 11(1))

BUILDING PERMIT

TOHI FAKANGOFUA KE LANGA

Permit No.:

Fika 'o e Tohi Fakangofua:

Date of Issue:

'Aho Foaki

Construction must

commence before

Kuo pau ki he langa

ke kamata kimu'a 'i

To:

Kia:

Dear Sir/Madam

Tangata'eiki/Fine'eiki

Please refer to your building permit application dated supporting documents provided by you, and further correspondence between us. You are hereby permitted to erect on the land described as Katakai 'o vakai hifo ki ho'o tohi kole fakangofua ke langa 'i he 'aho ngaahi tohi ngaue pou pou na'a ke 'omai, mo e to e ngaahi fetohi'aki 'i hota va. Ko ia ai 'oku fakangofua koe ke ke fokotu'u 'i he konga kelekele 'oku fakamatala'i koe

Road Name..... Village.....
Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
Motu Vahefonua

The following structure..... for use as..... Class.....
'A e fa'unga ni ke ngaue'aki ki he Kalasi

CONDITIONS OF THIS PERMIT

NGAAHI TU'UTU'UNI 'O E TOHI FAKANGOFUA NI

- You shall erect the building to the complete detail shown on the documents as finally approved by me and conforming to all the relevant requirements of the Building Control and Standards Act 2002, the Building Control and Standards Regulations 2005 and the National Building Code of the Kingdom of Tonga.
Kuo pau ke ke fokotu'u 'a e fale 'o fakatatau ki he fakamatala kotoa kuo fakaha 'i he ngaahi tohi ngaue 'a ia na'e fakangofua fakamuimui taha 'e au pea muimui ki he ngaahi fiema'u 'a e Lao ke Pule'i mo Tu'utu'uni ha Ngaahi Tu'unga ki he Langa Fale 2002, Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 pea mo e Tu'utu'uni Fakafonua 'o e Langa Fale 'a e Pule'anga Tonga.
- In case you intend to make any change to the approved details or to the intended use or occupancy of the building, you are required to have my prior approval.
'I he taimi 'oku ke taumu'a ai ke fai ha liliu ki he ngaahi fakakiiki kuo fakangofua pe ki he taumu'a ki hono ngaue'aki pe nofo'i 'o e fale, 'oku fiema'u ke ke mu'aki ma'u ha'aku fakangofua.
- This building permit will expire at the end of 12 months from the date of issue unless work is on the site before the end of 12 months from the date of issue.
Ko e tohi fakangofua ke langa ko 'eni 'e 'osi hono 'aonga hili 'a e mahina 'e 12 mei he 'aho na'e foaki ai tuku kehe kapau ko e ngaue kuo 'osi kamata 'i he feitu'u tu'u'anga kimu'a he 'osi 'a e mahina 'e 12 mei he 'aho na'e foaki ai.
- A building permit shall be deemed to include the following conditions-
Kuo pau ki he tohi fakangofua ke langa ke pehe 'oku fakakau atu ki ai 'a e ngaahi tu'unga ko 'eni-

- (a) that the Building Controller is entitled during normal working hours, and at other times when the permitted work is in progress, to enter the premises and inspect the whole or any part of the work; and
'oku fakamafai'i 'a e Pule Langa lolotonga 'a e houa ngaue angamaheni, pea mo ha to e taimi kehe pe 'i he taimi 'oku fakahoko ai 'a e ngaue, ke ne hu ki he loto 'api mo sivi fakakatoa pe ha fa'ahinga konga 'o e ngaue; pea
- (b) that the Applicant, his contractors and workers engaged in carrying out the permitted work shall provide all assistance required for the inspection of the work.
kuo pau ki he Taha kole mo 'ene kau ngaue aleapau mo 'ene kau ngaue 'oku nau kau 'i hono fakahoko 'o e ngaue kuo fakangofua kenau 'oatu 'a e tokoni kotoa pe 'oku fiema'u ki hono fakahoko 'o e sivi 'o e ngaue.

OTHER CONDITIONS

Ngaahi Tu'utu'uni kehe

.....
Enclosed are two copies of the documents connected with your application and approved by me with alterations as required. One copy shall be maintained by you at the building site and shall be available during my inspections.

'Oku 'oatu fakataha heni 'a e tatau 'e ua 'o e ngaahi tohi ngaue fekau'aki mo ho'o tohi kole pea fakangofua 'e au mo ha ngaahi liliu 'a ia na'e fiema'u. Kuo pau ki he tatau 'e taha ke tauhi 'e koe 'i he feitu'u tu'u'anga 'o e langa pea kuo pau ke ala ma'u lolotonga 'eku ngaahi taimi sivi.

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu,

.....
Building Controller
Pule Langa

TEPILE 4

NGAAHI TOTONGI

SCHEDULE 4
TEPILE 4(Regulations 4(1), 10(5), 15(1), 18(2), 22(2), 29, 37(2)(b) and 47(a))
(Ngaahi Tu'utu'uni 4(1), 10(5), 15(1), 18(2), 22(2), 29, 37(2)(b) and 47(a))FEES
NGAAHI TOTONGI

The following shall be the fees for applications and requests made to the Building Controller.
Kuo pau ko e totongi 'o e ngaahi tohi kole mo e ngaahi kole 'oku fai ki he Pule Langa 'oku
hā 'i lalo.

1. Regulation 4(1) Building permit fee <i>Tu'utu'uni 4(1) Totongi ki he Fakangofua ke Langa</i>	
(a) Classes 1, 2, 4 and 10 buildings and structures the floor area of which can be measured. <i>Ko e Kalasi 1, 2, 4 mo e 10 ko e ngaahi fale mo e ngaahi fa'unga 'a ia ko e 'elia 'a hono faliki 'e ala lava 'o fua</i>	Up to 50 square metres \$ 10.00 <i>A'u ki he sikuea mita 'e 50</i> \$ 10.00 From 51 to 75 square metres \$ 20.00 <i>Mei he sikuea mita 'e 51 ki he 75</i> \$ 20.00 From 76 to 130 square metres \$ 50.00 <i>Mei he sikuea mita 'e 76 ki he 130</i> \$ 50.00 From 131 to 200 square metres \$100.00 <i>Mei he sikuea mita 'e 131 ki he 200</i> \$100.00 Over 200 square metres \$100.00 plus \$1 per square metre in excess of 200 square metres <i>Hulu hake 'i he sikuea mita 'e 200</i> \$100.00 tanaki ki ai 'a e \$1 ki he sikuea mita takitaha 'e hulu hake mei he sikuea mita 'e 200
(b) Class 10 structures, which require a building permit and which cannot be measured by floor area, such as retaining walls and fences. <i>Ngaahi fa'unga Kalasi 10, 'a ia 'oku fiema'u ha fakangofua ke langa pea 'a ia ko e 'elia 'o e faliki 'e 'ikai lava 'o fua, 'o hange ko e ngaahi holisi ta'ofi mo e ngaahi 'aa.</i> - water tanks and solar water heaters <i>'u tangike vai mo e 'u hita vai 'aki e ivi mei he la'a</i> - fences, antenna, swimming pool, masts or the like <i>ngaahi 'aa, 'amitena, vai kaukau, fanaa pe hano tatau</i>	\$2 per square metre of vertical face area <i>\$2 ki he sikuea mita 'o e 'elia hanga mai</i> Exempt from fees <i>Faka'ata mei he ngaahi totongi</i> \$10.00 \$10.00
(c) Class 3 buildings <i>Ngaahi Fale Kalasi 3</i>	\$4 per square metre of the total floor area of the buildings <i>\$4 ki he sikuea mita 'o e fakakatoa 'o e 'elia 'o e faliki 'o e ngaahi fale</i>
(d) Class 5, 6, 7, 8 and 9 buildings <i>Ngaahi Fale Kalasi 5, 6, 7, 8 mo e 9</i>	\$5 per square metre of the total floor area of the buildings <i>\$5 ki he sikuea mita takitaha 'o e 'elia kotoa 'o e faliki 'o e fale</i>

Notes

Fakamatala

- (1) The classifications of buildings correspond to the Code classification.
Ko e fakakalakalasi 'o e ngaahi 'oku hoa mo e fakakalakalasi 'i he Tu'utu'uni Langa.
 - (2) Total floor area of a building means the sum of the floor areas of all the storeys in the building measured externally.
Ko e fakakatoa 'o e 'elia 'o e faliki 'o ha fale 'oku 'uhinga ki he katoa 'o e 'elia 'o e faliki 'o e 'u fungavaka kotoa 'i hono fua 'o e fale 'i tu'a.
2. Regulation 10(4)-Fee for examination to documents
Tu'utu'uni 10(4)-Totongi ki hono sivi 'o e ngaahi tohi ngaue
- The fee for the examination of documents under sub-regulation 10(4) shall be 10 percent of the building permit fee paid for the building concerned, subject to a minimum of \$10.
Kuopau ko e totongi ki hono sivi 'o e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni si'i 10(4) ko e peseti 'e 10 'o e totongi 'o e fakangofua ke langa ki he fale ko ia, fakataau ki he totongi si'isi'i taha ko e \$10.

3. Regulation 18(2)–Application to renew a building permit
Tu'utu'uni 18(2)–Tohi kole ke fakafo'ou ha tohi fakangofua ke langa
The fee for the renewal of a building permit shall be 20 percent of the fee that was paid to get the permit originally.
Kuo pau ko e totongi ki hono fakafo'ou 'o ha tohi fakangofua ke langa ko e peseti 'e 20 'o e totongi na'e totongi ke ma'u 'aki 'a e fuofua tohi fakangofua ke langa.
4. Regulation 22–Request for inspection of the completion of work
Tu'utu'uni 22–Kole ke sivi 'a e ngaue kuo lava kakato
The fee for the inspection of a building or work shall be 10 percent of the fee paid for the building under regulation 4(1), subject to a minimum of \$10 for each inspection.
Kuopau ko e totongi ki hono sivi 'o ha fale pe ngaue ko e peseti 'e 10 'o e totongi na'e totongi ki he fale 'i he tu'utu'uni 4(1), fakatatau ki he totongi si'isi'i taha ko e \$10 ki he sivi takitaha.
5. Regulation 29–Permission to use public places
Tu'utu'uni 29–Fakangofua ke ngaue'aki 'a e ngaahi feitu'u fakapule'anga
The fee shall be \$100 for each application.
Kuopau ko e totongi ko e \$100 ki he tohi kole takitaha.
6. Regulation 37–Application for certificate for change of use
Tu'utu'uni 37–Tohi kole ki ha tohi fakamo'oni liliu hono ngaue'aki
The fee shall be 20 percent of the building permit fee under regulation 4(1) for the building concerned as if it was being built for the proposed new use.
Kuopau ko e totongi ko e peseti 'e 20 'o e totongi ki he fakangofua ke langa 'i he tu'utu'uni 4(1) ki he fale ko ia 'o hange pe 'oku langa ki he taumu'a fo'ou 'oku fokotu'u atu.
7. Regulation 47(a)–Application for a building permit resulting from a demolition notice
Tu'utu'uni 47(a)–Tohi kole ki ha tohi fakangofua ke langa ko e ola 'o e tohi fakaha holoki
The fee accompanying an application for a building permit which has resulted from the service of a demolition notice under section 14 of the Act shall be four times the corresponding fee that would otherwise be applicable against item one of this Schedule under Regulation 4(1).
Ko e totongi 'oku 'oatu fakataha mo ha tohi kole ki ha tohi fakangofua ke langa 'a ia ko e tupu mei hano 'oatu 'o ha tohi fakaha holiki 'i he kupu 14 'o e Lao kuo pua ke liunga fa 'a e totongi fehoanaki 'e ala ngaue'aki ki he me'a 'uluaki 'oku ha 'i he tepile ko 'eni 'i he Tu'utu'uni 4(1).

TEPILE 5

TOHI FAKAHA TA'OFI NGAUE

SCHEDULE 5

TEPILE 5

(Regulation 20(1))

(Tu'utu'uni 201))

STOP-WORK NOTICE

TOHI FAKAHA TA'OFI NGAUE

To:

Kia:

Date:.....

'Aho

Dear Sir/Madam

Tangata'eiki/Fine'eiki

Reference:.....

Fika:

I have been informed that the work you are carrying out on the land located at
Kuo fakahoko mai kiate au ko e ngaue 'oku lolotonga fakahoko 'i he konga kekeleke 'oku tu'u 'i

Road Name..... Village.....

Hingoa 'o e Hala

Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.

Fika 'o e Konga

Palani 'o e Vahe Si'i

Tohi fakamo'oni ma'u 'api

Fika Folio

Island..... District.....

Motu

Vahefonua

does not comply with the Building Control and Standards Act 2002, the building Control and Standards Regulations 2005 and the National Building Code. I understand that -

'oku 'ikai faipau ki he Lao ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2002, Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 pea mo e Tu'utu'uni Langa Fakafonua. 'Oku ou mahino'i ko e-

Therefore I instruct you under regulation 20 to stop work forthwith to the extent

Ko ia ai 'oku ou tu'utu'uni kiate koe 'i he tu'utu'uni 20 ke ta'ofi leva 'a e ngaue 'i he taimi ni pe ki ha

for a period of.....

vaha'a taimi ko e

During the period that the work is stopped under this notice you shall submit

Lolotonga 'a e vaha'a taimi 'oku ta'ofi ai 'a e ngaue 'i he tohi fakahaa ni, kuo pau ke ke 'omai

On receipt of these details you may be allowed to resume work on the condition that you shall meet all of the relevant requirements of the Building Control and Standards Regulations 2005 and the National Building Code. *'I hono ma'u 'a e ngaahi fakaikiiki ko 'eni, 'e ngofua ke to e hoko atu 'a e ngaue 'i he tu'unga te ke fakahoko kotoa 'a e ngaahi feima'u 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 pea mo e Tu'utu'uni Langa Fakafonua.*

Yours faithfully

Faka'apa'apa atu

Building Controller

Pule Langa

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable fee of \$50.

FANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005. Ko e tangi kotoa kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minista pe ko fe pe 'ia nana 'oku totonu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

TEPILE 6

TOHI FAKAMO'ONI 'O E LAVA KAKATO

SCHEDULE 6

TEPILE 6

(Regulation 23(2))

(Tu'utu'uni 23(2))

CERTIFICATE OF COMPLETION

TOHI FAKAMO'ONI 'O E LAVA KAKATO

To:

Kia:

Certificate No.

Tohi Fakamo'oni Fika

Date

'Aho

Dear Sir/Madam

Tangata'eiki/Fine'eiki

Reference: Building Permit No.

Fika: Tohi Fakangofua ke Langa Fika

I have inspected.....situated at
Kuo u sivi.....'a ia 'oku tu'u 'i

(brief description of building)
(fakamatala nounou 'o e fale)

Road Name.....Village.....

Hingoa 'o e Hala

Kolo

Lot No.....Plan of Subdivision.....Deed.....Folio No.....

Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i

Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island.....District.....

Motu

Vahefonua

on..... I have determined within the limitations imposed by the completed nature of
'i he (insert date) Kuo u fakapapu'i 'i loto 'i he ngaahi fakangatangata na'e hilifaki 'e he natula
(fakafonu 'a e 'aho)

the work and of my responsibilities, that the building complies with the Building Control and Standards Regulations
2005 and the National Building Code.

'o e ngaue kuo lava kakato pea mo hoku ngaahi fatongia, ko e langa 'oku faipau ki he Ngaahi Tu'utu'uni ki
he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 pea mo e Tu'utu'uni Langa Fakafonua.

Part of Building.....	Permitted Use.....	Class.....
Konga 'o e Fale	Ngaue'aki kuo fakangofua	Kalasi
Allowable Floor Loading*.....	Number of people deemed accommodated*	
Uta 'e malava 'e he faliki*	Tokolahi 'o e kakai 'oku lau tenau nofo'i*	

Part of Building.....	Permitted Use.....	Class.....
Konga 'o e Fale	Ngaue'aki kuo fakangofua	Kalasi
Allowable Floor Loading*.....	Number of people deemed accommodated*	
Uta 'e malava 'e he faliki*	Tokolahi 'o e kakai 'oku lau tenau nofo'i*	

*Not required for Classes 1, 2, 4 or 10

*'Ikai fiema'u ki he kalasi 1, 2, 4 pe 10

You shall not use or occupy nor allow nor suffer any other person to use or occupy the building for any other
purpose than what is permitted by the classification given in this certificate.

Kuo pau ke 'ou na'a ke ngaue'aki pe nofo'i pe fakangofua pe tuku ha to e tokotaha ke ngaue pe nofo'i 'a e
fale ki ha to e fa'ahinga taumu'a kehe mei he me'a 'oku fakangofua 'i hono fakakalakalasi 'oku 'oatu 'i he tohi
fakamo'oni ni.

If any change in use is contemplated, you are required to submit an application under regulation 36 of the Building
Control and Standards Regulations 2005 for my consideration.

'I ha to e fa'ahinga liliu 'oku fakakaukau'i, 'oku fiema'u koe ke ke 'omai ha tohi kole 'i he tu'utu'uni 36 'o
e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 keu vakai'i.

Where the building is either of Class 3, 5, 6, 7, 8 or 9 this certificate will be prominently displayed at

'I he taimi 'oku kalasi 3, 5, 6, 7, 8 pe 9 'a e fale, ko e tohi fakamo'oni ni kuo pau ke fakahaha mahino 'i he

(specify location in the building)

(fakaha ha tu'u'anga 'i he fale)

Yours faithfully

Faka'apa'apa atu

Building Controller

Pule Langa

TEPILE 7

TOHI KOLE KE FAKANGOFUA KE NGĀUE'AKI 'A E NGAHI FEITU'U
FAKAPULE'ANGA

SCHEDULE 7

TEPILE 7

(Regulation 29)

(Tu'utu'uni 29)

APPLICATION FOR PERMISSION TO USE PUBLIC PLACES

TOHI KOLE FAKANGOFUA KE NGAUE'AKI 'A E NGAHI FEITU'U FAKAPULE'ANGA

To: The Building Controller
 Kia: Pule Langa
 Building Control Division
 Va'a 'o e Pule Langa
 Ministry of Works
 Potungaue Ngaue
 P.O. Box 52
 Puhu 52
 NUKU'ALOFA

Dear Sir
 Tangata'eiki

Reference: Building Permit No.

Fika: Tohi Fakangofua ke Langa Fika

The following work is in "progress/proposed.....at
 Ko e ngaue ni 'oku lolotonga fakahoko/fokotu'u atu 'i

Road Name..... Village.....
 Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
 Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
 Motu Vahefonua

Details of work.....
 Ngaahi fakaiiki 'o e ngaue

Permit No. (if applicable).....
 Fika Ngofua ('o ka ma'u)

In order to carry out the work there is a need to use the public *place/road/street known
 Koe'uhi ke malava 'o fakahoko 'a e ngaue 'oku 'i ai 'a e fiema'u ke ngaue'aki 'a e *feitu'u/hala/hala loto kolo
 fakapule'anga 'oku 'i'loa

as-.....for the period from.....to.....
 ko ki he vaha'a taimi mei he ki he

The reasons for this request are:-
 Ko e ngaahi 'uhiinga ki he kole ni ko e:

I enclose the following details and undertakings for your reference and consideration:-

'Oku 'oatu fakataha mo e tohi ni 'a e ngaahi fakamatala mo e ngaahi me'a ke fai ki ai ha'o vakai mo ha'o fakakaukau:

I request permission under regulation 29 of the Building Control and Standards Regulations 2005 for my proposal.
 'Oku ou kole ha ngofua 'i he tu'utu'uni 29 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa
 Fale 2005 ki he'eku fokotu'u na'e fai atu.

Yours faithfully
 Faka'apa'apa atu

...../20.....
 (Signature of Applicant) (Date)
 (Fakamo'oni Hingoa 'o e Taha Kole) ('Aho)

Application Fee \$. Receipt No.
 Totongi 'o e Tohi Kole \$. Fika 'o e Tali Totongi.....

*Delete as appropriate
 *Tamate'i ki he'ene tonu

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority
 made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority
 or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable
 fee of \$50.

FA'ANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule
 Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa
 Fale 2005. Ko e tangi kotoa kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisita pe ko fe pe 'ia nana 'oku totonu 'i loto
 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

TEPILE 8

FAKANGOFUA KE NGAUE'AKI 'A E FEITU'U FAKAPULE'ANGA

SCHEDULE 8
TEPILE 8

(Regulation 33)
(Tu'utu'uni 33)

PERMISSION TO USE PUBLIC PLACES

FAKANGOFUA KE NGAUE'AKI 'A E NGA'HI FEITU'U FAKAPULE'ANGA

To:
Kia:

Date:
'Aho

Dear Sir/Madam
Tangata'eiki/Fine'eiki

Reference: Building Permit No.
Fika: Tohi Fakangofua ke Langa Fika:

Please refer to your application dated..... regarding the use of.....
Kataki 'o vakai ki ho'o tohi kole 'i he 'aho faka'aki mo hono ngaue'aki 'o

..... from..... to.....
mei he..... ki he.....
(date) (date)
('aho) ('aho)

Permission is hereby granted to your request following consideration that:-

'Oku foaki atu heni ha ngofua ki ho'o kole hili 'a e fakakaukau:

(a) You have deposited \$.....as security against
Kuo ke tipositi 'a e \$..... ko ha malu'i mei he

(b)

(c) You have taken public liability insurance to a cover of
Kuo ke ma'u ho'o malu'i ki he mo'ua ki he lahi ko e

\$.....with.....
'i he

(insert value of insurance policy) (insert name of insurance company)
(fakahu 'a e mahu'inga 'o e malu'i) (fakahu hingoa 'o e kautaha malu'i)

for the period for which permission is required.
ki he vaha'a taimi 'a ia 'e fiema'u ki ai 'a e ngofua.

(d) You have undertaken to:-
Kuo ke fakapapu ke:-

- (i)
(ii)
(iii)
(iv)

This permission is valid unless if any of your undertakings are not fulfilled or if the insurance policy lapses.
Ko e ngofua ko 'eni 'e 'osi 'a hono 'aonga 'o kapau ko e taha 'a e ngaahi me'a na'a ke fakapapu ki ai 'oku
'ikai ke fakakato pe 'o kapau kuo ta'e'aonga 'a e founga malu'i.

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu

.....
Building Controller
Pule Langa

TEPILE 9

TOHI KOLE KI HA TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGAUE'AKI

SCHEDULE 9
TEPILE 9(Regulation 36)
(Tu'utu'uni 36)APPLICATION FOR CERTIFICATE FOR CHANGE OF USE
TOHI KOLE KI HA TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGAUE'AKI

To: The Building Controller
 Kia: Pule Langa
 Building Control Division
 Va'a 'o e Pule Langa
 Ministry of Works
 Potungae Ngaue
 P.O. Box 52
 Pula 52
 NUKU'ALOFA

Date:.....
 'Aho:.....

Dear Sir
 Tangata'eiki

The building to the following particulars is currently used for.....
 Ko e fale 'i he ngaahi fakaiiki 'oku ha 'i lalo 'oku lolotonga ngaue'aki ki he

Title Description
 Fakamatala'i 'o e Hingoa
 Address
 Tu'asila

I hereby request a certificate for change of use of the building to.....
 'Oku ou kole kiate koe ke ke fakakaukau'i ange 'a e lilii hono ngaue'aki 'o e fale ki he

In support of my request I enclose the following particulars:
 Ke poupu ki he'eku kole, 'oku 'oatu heni 'a e ngaahi me'a ni:

- (a)
 (b)
 (c)
 (d)

Yours faithfully
 Faka'apa'apa atu

.....
 (Signature of Applicant)
 (Fakamo'oni Hingoa 'o e Taha Kole)

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable fee of \$50.

FANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005. Ko e tangi kotoa kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisitā pe ko fē pe 'ia naua 'oku totonu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

TEPILE 10

TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGAUE'AKI

SCHEDULE 10
TEPILE 10

(Regulation 37)
(Tu'utu'uni 37)

CERTIFICATE FOR CHANGE OF USE
TOHI FAKAMO'ONI LILIU HONO NGAUE'AKI

To:
Kia:
Certificate No.
Tohi Fakamo'oni Fika
Date
'Aho

Dear Sir/Madam
Tangata'eiki/Fine'eiki

Please refer to your Application dated.....for a certificate for change of use in
Kataki 'o vakai ki ho'o tohi kole 'i he 'aho ki ha tohi fakamo'oni ke lilii hono ngaue'aki 'i he'ene
relation to.....located at
felave'i mo e 'a ia 'oku tu'u 'i

Road Name..... Village.....
Hingoa 'o e Hala Kolo
Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio
Island..... District.....
Motu Vahefonua

I hereby authorise you to use the building or part of the building for the following purposes:
'Oku ou fakangofua heni koe ke ke ngaue'aki 'a e fale pe ha konga 'o e fale ki he ngaahi taumu'a ko 'eni:

Part of Building.....	Permitted Use.....	Class.....
Konga 'o e Fale	Ngaue'aki kuo fakangofua	Kalasi
Allowable Floor Loading*.....	Number of people deemed accommodated*	
Uta 'e malava 'e he faliki*	Tokolahi 'o e kakai 'oku lau tenau nofo'i*	

Part of Building.....	Permitted Use.....	Class.....
Konga 'o e Fale	Ngaue'aki kuo fakangofua	Kalasi
Allowable Floor Loading*.....	Number of people deemed accommodated*	
Uta 'e malava 'e he faliki*	Tokolahi 'o e kakai 'oku lau tenau nofo'i*	

Where the building is either of Class 3, 5, 6, 7, 8 or 9 this certificate will be prominently displayed at
'I ha kalasi 3, 5, 6, 7, 8 pe 9 'a e fale, ko e tohi fakamo'oni ko 'eni 'e fakahaha mahino 'i

.....
(specify location in the buidng)
(fakaha ha tu'u'anga 'i he fale)

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu

.....
Building Controller
Pule Langa

TEPILE 11

TOHI KOLE KI HA TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI

SCHEDULE 11

TEPILE 11

(Regulation 42)

(Tu'utu'uni 42)

APPLICATION FOR DEMOLITION PERMIT

TOHI KOLE KI HA TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI

To: The Building Controller
 Kia: Pule Langa
 Building Control Division
 Va'a 'o e Pule Langa
 Ministry of Works
 Potungaue Ngaue
 P.O. Box 52
 Puha 52
 NUKU'ALOFA

Date:.....
 'Aho:

Dear Sir
 Tangata'eiki

I hereby request a Demolition Permit in order to demolish.....
 'Oku ou kole kiate koe ke ke foaki mai ha tohi fakangofua ke holoki ke lava ai ke holoki 'a e
 (description of building)
 (fakamatala ki he fale)

located at
 'oku tu'u 'i

Road Name..... Village.....
 Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
 Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
 Motu Vahefonua

I undertake to take precautions according to the following details:
 'Oku ou fakapapu ke fakahoko 'a e ngaahi ngaue tokanga 'o fakatatau ki he ngaahi fakamatala ni:

Yours faithfully
 Faka'apa'apa atu

.....
 (Signature of Applicant)
 (Fakamo'oni Hingoa 'o e Taha Kole)

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable fee of \$50.

FANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005. Ko e tangi kotoa kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisita pe ko fe pe 'ia naua 'oku totonu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

TEPILE 12

TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI

SCHEDULE 12

TEPILE 12

(Regulation 44)

(Tu'utu'uni 44)

DEMOLITION PERMIT

TOHI FAKANGOFUA KE HOLOKI

To:

Kia:

Permit No.

Ngofua Fika

Date

'Aho

Dear Sir/Madam
Tangata'eiki/Fine'eiki

Please refer to your Application dated..... for the demolition of.....
Kataki 'o vakai ki ho'o tohi kole 'i he 'aho..... ki hono holoki 'o e

.....located at
'oku tu'u 'i

Road Name..... Village.....
Hingoa 'o e Hala..... Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
Motu Vahefonua

You are hereby permitted to demolish the building by the method proposed by you and as approved by me subject to the following conditions:
'Oku fakangofua heni ke ke holoki 'a e fale 'i he fonga na'a ke fokotu'u mai pea kuo u fakangofua 'o fakatatau ki he ngaahi tu'unga ko 'eni:

You shall take all of the agreed precautions.

Kuo pau ke ke fakahoko kotoa 'a e ngaahi ngaue tokanga na'e fai ki ai 'a e felotoi.

Yours faithfully
Faka'apa'apa atu

.....
Building Controller
Pule Langa

TEPILE 13

TOHI FAKAHA KE HOLOKI

SCHEDULE 13
TEPILE 13(Regulation 46, 50(1))
(Tu'utu'uni 46, 50(1))DEMOLITION NOTICE
TOHI FAKAHA KE HOLOKI

To: Notice No.
 Kia: Tohi Fakaha Fika
 Date
 'Aho

Dear Sir/Madam
 Tangata'eiki/Fine'eiki

It has come to my attention that:-
 'Oku ou fakatokanga'i 'a e:

- (a) You have *commenced/erected.....
 Kuo ke *kamata/fokotu'u
 located at
 'a ia 'oku tu'u 'i

Road Name..... Village.....
 Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
 Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
 Motu Vahefonua

- (b)located at
 tu'u 'i

Road Name..... Village.....
 Hingoa 'o e Hala Kolo

Lot No. Plan of Subdivision Deed..... Folio No.
 Fika 'o e Konga Palani 'o e Vahe Si'i Tohi fakamo'oni ma'u 'api Fika Folio

Island..... District.....
 Motu Vahefonua

is in a dangerous condition and that you are its owner.
 'oku 'i ha tu'unga fakatu'utamaki pea ko e taha koe 'oku 'o'ona

You are hereby required under regulation 46 of the Building Control and Standards Regulations 2005 to stop all work and/or any occupancy forthwith, and-
 'Oku fiema'u koe heni 'i he tu'utu'uni 46 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005 ke ta'ofi 'a e ngaue kotoa mo e/pe ha fa'ahinga nofo'i, pea-

- (a) either submit an application for a building permit along with all relevant details and the prescribed fee, within five working days of the date of service of this notice; or
 fakahu ha tohi fakangofua ke fakataha mo e ngaahi fakaikiiki fe'unga mo e ngaahi totongi 'oku tu'utu'uni 'i loto 'i he 'aho ngaue 'e nima mei he 'aho na'e tufa ai 'a e tohi fakaha ko 'eni; pe
- (b) start to demolish the building taking all necessary precautions within 15 working days of the service of this notice, and complete demolition by the.....day of.....20.....
 kamata hono holoki 'a e fale 'o fai 'aki 'a e tokanga kotoa pe 'oku fiema'u 'i loto 'i he 'aho ngaue 'e 15 mei he 'aho na'e tufa ai 'a e tohi fakaha, pea fakakato hono holoki 'i he 'aho 'o
20.....

Unless I receive a satisfactory response from you to this notice, I shall take steps to demolish the building at your entire risk, cost and connected expenses, as well as take any other action available under law.

Tuku kehe ka kuo ma'u ha tali fakafiemalie meia koe ki he tohi fakabaa ni, kuo pau keu fai ha ngaue ke holoki 'a e fale pea ke fatongia'aki kakato koe ha totongi mo e ngaahi fakamole felave'i, pehe ki hono fakahoko 'o ha toe 'eke kehe 'oku faka'ata 'e he lao.

Yours faithfully (*Faka'apa'apa atu*)

.....
Building Controller (*Pule Langa*)

***Delete as appropriate**
***Tumate'i ki he'ene tonu**

NOTICE: All Applicants have a right of appeal against any decision of the Building Controller or the Authority made under the Building Control and Standards Regulations 2005. Appeals should be lodged with the Authority or the Minister as the case may be within 28 days from the date of the decision together with a non-refundable fee of \$50.

FANONGONONGO: Ko e Taha kole kotoa 'oku 'i ai 'ene totonu ke tangi fekau'aki mo ha tu'utu'uni 'a e Pule Langa pe ko e Ma'u Mafai kuo fakahoko 'i he Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pule'i mo e Ngaahi Tu'unga 'o e Langa Fale 2005. Ko e tangi kotoa kuo pau ke 'oatu ki he Ma'u Mafai pe ko e Minisita pe ko fe pe 'ia naua 'oku totonu 'i loto 'i he 'aho 'e 28 mei he 'aho 'o e tu'utu'uni fakataha mo e totongi 'e 'ikai fakafoki ko e \$50.

FAKAMATALA FAKALAH

¹ K.F 9/2005

² Vahe 22.02